

Казка про яблучко, срібну мисочку та сміливу хвору дівчинку

Наталя Забіла

Що колись в одній країні,
чи на взгір'ї, чи в долині
десь була хатинка бідна
на околиці села,
і жили в ній брат з сестрою,
юні красені обоє,
ще й сестричка їхня рідна —
хвора дівчинка мала.
Ледве ходить з костурками,
все сидить біля віконця
і недужими руками
чи пряде, чи шиє щось...
Квітнуть квіти, сяє сонце,
та важкими, наче камінь,
недитячими думками
серце змалку пройнялось:
"Кажуть, є на світі ліки
проти всіх хвороб хороші,
добре вміють лікувати
лікарі та знахарі...
Тільки ж ліки ті придбати
може той, хто має гроші,—
багаті й пани великі,
а не бідні трударі"...
На роботі брат з сестрою
десь у місті чи по селах,
а мала що день,
то знову в самоті...
та не сама: голубків у неї двоє
ще й розумний песик-пелех,
і вона людської мови
їх навчила жартома.
Голубки летять, туркочуть,
звеселить дівчатко хочуть
та про все розповідають,

що побачили навкруг,
край віконця посідають,
а дівчатко їм всміхнеться
і немовби відмахнеться
від думок і від недуг...

2

Брів колись повз тую хатку
незнайомий перехожий,
і побачив він дівчатко,
що всміхнулося навстріч.
Підійшов до огорожі,
розв'язав дорожній клунок,
дав дівчаті подарунок
та й пішов помалу пріч.
Подарунок — наче з казки:
яблучко та миска срібна.
В мисці яблучко покотиш
та питаєшся про щось,
а воно тобі — будь ласка,
непомильно та несхибно
все покаже, що ти схочеш,
хоч би де то відбулось!
От дівчатко й промовляє: —
Може, є на світі білім
небувале дивне диво:
що таких, як я, слабих
хтось лікує та зціляє
замовлянням або зіллям,
і життя ясне, щасливе
починається для них?..
Ти котись, котись у мисці,
яблучко моє чарівне!
Якщо диво це — не мрія,
покажи його мені.
Хай побачу я те місце
й хоч за інших порадію!..
...І одразу — диво дивне! —
в срібній мисочці на дні
виникає Край незнаний —

і міста, і села, й ниви,
де працюють вільні люди
без панів і без царів,
в праці здружені, щасливі:
те, що спільний труд здобуде,—
всім на спільну користь стане,
все — для щастя трударів...
Видно й ще у мисці срібній:
в тій країні невідомій
є хороми пречудові,
що блищать віддалеки...
І дорослі, й діти дрібні
хворі йдуть у ті хороми,
а виходять — всі здорові,
всі бадьорі та стрункі!..
Тут дівча, зітхнувши сумно,
миску з яблучком ховає
і, як прийдуть брат з сестрою,
усміхається мерщій,
щоб ніхто з них не подумав,
як їй боляче буває
жити з вічною журбою,
з тягарем незбутніх мрій...
Так достатком небагатим
проживали сестри з братом,
з ними песик пелехатий
та веселі голубки.
І було б так, може, й далі —
тільки бурі небувалі
розгойдали біля хати
осокори та дуби...

3

Зашуміли осокори,
повилися неспокоєм...
Вітер котить по діброві
невимовний, дикий жах:
чорні вершники-потвори
в край цей вдерлися з розбоєм
і скипають краплі крові

на шабляках та ножах.
У знесиллі стогнуть бранці,
смерть і розпач в кожній хаті...
Гине, гине все на світі,
все улюблене й святе!
Де проскочуть рано-вранці
чорні вершники пихаті,
там надвечір тільки вітер
попіл пустою мете!..
Від катів нема заслону,
і нема їм перепону!..
І в найменшу, бідну хату
теж добрались вороги,—
і сестру схопили, й брата,
і погнали до полону,
до в'язниці та за ґрати,
закували в ланцюги.
А на хвору їх сестричку,
що сховалася за пічку,
тільки глянули гидливо:
"Та нащо воно здалось?"
І в потрощеній хатині
безпорадній сиротині
у безкрайні слізні зливи
поринати довелось...
У вогні міста і села,
вітер дим навколо стеле,
серед темряви густої
бродять постаті німі...
І лежить уся країна,
вся країна у руїнах,
під ворожою п'ятою,
у ганебному ярмі.
Ось і день минає, й другий,
а дівча лежить змертвіле,
зблідле з розпачу й наруги
і знесилене від сліз...
Коли враз — війнули крила,
голубки злетіли нишком,
песик дзявкнув десь під ліжком
і до дівчинки підліз.

Кажуть їй: — Не плач, не треба!
Збадьорися, підведись ти,
ми ж з тобою, біля тебе,
і загинуть не дамо:
принесемо пити-їсти,
щоб, набравшись сил,
могла ти підсобить сестрі та брату
швидше скинути ярмо!
А розумний песик каже:
— Бачиш, встиг я срібну миску
разом з яблучком червоним
приховать від рук страшних.
Хай вона тобі покаже —
чи далеко десь, чи близько
брат з сестрою у полоні?
Як добратися до них?
І дівчатко в руки кволі
вмить схопило миску срібну:
— Покотися, покотися, яблучко,
й скажи мерщій те,
що знати нам потрібно:
чи в полоні, чи на волі,
чи від смерті вбереглися
і сестричка, й братик мій?!

4

Зразу в мисочці слухняній
стало видно: на майдані,
в ланцюги міцні закутий
брат скривавлений лежить...
День минає, ніч надходить,
він і зору не підводить:
"Як на волі вже не бути,
то не варто далі й жити!..."
А у башті, у в'язниці
б'ється в розпачі сестриця:
"Світ загинув!.. Сонце гасне!..
Порятунку вже нема...
Щоб в тортурах не сконати
і безчестя не зазнати,

краще я собі завчасно
заподію смерть сама!.." —
— Ой, невже ж вони загинуть?! —
дівчинка питає в горі,—
і невже ніхто не спинить
чорну зграю навісну?!
... Яблучко тут покотилось,
срібна миска засвітилась,
і немовби в млі прозорій,
крізь серпанок туману,
стало видно: невідпорно
пролетіла зграя чорна
через всі краї сусідні,
без кордонів і без меж,
щоб стоптати ниви плідні,
всі народи підкорити
і міста та села вкрити
мертвим попелом пожеж.
Налетіла вбивча злива
серед крові, диму й пилу
і на Край людей щасливих,
дужих в єдності своїй,—
та в Краю цім скрізь і всюди
встали муром вільні люди,
путь потворам заступили
і почався смертний бій!
Бій за правду, бій за волю,
за щасливу людську долю...
І простором неозорим
розлилися голоси:
— Буде, буде перемога!
Бо не встояти потворам
проти прапора ясного,
проти світла і краси!..
Ось дівчатко й квапить друзів:
— Мчіться до сестриці й брата!
Хай спроможуться тікати
з-під заборів, з ланцюгів!
Ще не час вмирати в тузі!..
Може, визволення близько —
може, те могутнє військо

знищить наших ворогів!
Крила враз зашелестіли,
голубочки полетіли
до красуні, що в в'язниці
побивалась ледь жива,
і усе, що їм звеліли,
проказали, як зуміли...
Вмить отямилась сестриця,
як почула ті слова,
і, зрадівши звістці добрій,
сукню в смужечки подерла,
довгі коси перетерла
і мотузку заплела,
і як тільки ген за обрій
закотилось ясне сонце —
швидко вилізла в віконце,
вниз спустилася й втекла!..
А розумний песик зразу
як стріла помчав до брата,
і в німій розпуці вкляклий
схаменувся молодик:
він напружив дужі м'язи,
потрощив ланцюг та грати,
іншим бранцям кинув заклик
і вночі з неволі втік!..

5

В темнім лісі, у ярузі
звідусіль зібрались друзі —
всі, хто вирвався з полону,
брат з сестрою серед них,
всі зійшлися, зброю взявши,
до повстанського загону,
щоб звільнитися назавше
від гнобителів страшних.
Б'ються день, і тиждень б'ються,
ворогам не піддаються.
Тільки ж сил не вистачає
подолати чорну рать!..
— Де ж могутні світлі вої?! —

люди стогнуть у відчаю.
— Що робити?! Скласти зброю
чи зі зброєю вмирати?..
Грім гримить по всій окрузі,
по долинах, по дорогах...
Що там робиться у лісі?
Чи надія й досі є?..
Та невже ж загинуть друзі?!
Ой, котися, покотися,
прожени мою тривогу,
любє яблучко моє!
І схвильоване дівчатко
бачить все з своєї хатки:
бачить — друзям незабаром
вже не вистачить снаги,
як тим часом світле військо
йде вперед крізь бойовиська,
і щомить з новим ударом
гинуть, гинуть вороги!..
"Де ж ви, де ви, голуб'ята?!
Де мій песик пелехатий?
Треба ж друзям звістку дати,
щоб не слабла в них рука,
щоб з останніх сил тримались,
щоб одчаєм не проймались,
потерпіли б тільки малість —
перемога вже близька!
Та нема гінців крилатих,
ані песика немає,
не вернулися додому —
половили їх кати,
і нема кого послати...
Значить, треба, щоб сама я
серед полум'я та грому
спромоглась туди пройти!.."

Ой, як боляче і трудно,
мабуть, вперше зроду-віку
самотужки вийти з двору,

вирушати за поріг,
та не йти туди, де людно,
де кругом загроз без ліку...
берегтись, щоб лютий ворог
запримітити не зміг...
Де підпершись костурками,
де навколішки, де плазом,
чи пригнувшись між горбками,
чи сховавшись в чагарях,
посувається дівчатко,
крок по кроку, раз за разом,
все сміліше, ніж спочатку,
відкидає біль та страх...
Хоч навколо стріли свищують,
блискотять мечі й шаблюки,
а дівча крізь бойовище
проповзає навпростець...
Ось попереду в ярузі
у знесиллі збилися друзі,—
ще стискають зброю руки,
та приходить їм кінець!..
Раптом глянули навколо —
звідкіля це лине голос?!.
І побачили — на схилі
постать виникла мала,
і лунає клич бадьорий:
— Не здавайтесь, друзі милі!
Подивіться — гине ворог,
допомога вже прийшла!
Враз підводяться повстанці,
ще міцніші наостанці,
наче знов надія й мужність
загострила їм серця.
Знову б'ються,
й серед бою
чують десь перед собою —
голоси лунають дружні
з протилежного кінця.
Це наспіли світлі вої,
оточили чорну зграю,
потрощили вщент, до краю,

щоб і слід від неї зник!
Перемога!.. Слава, слава!..
Сонце знов над головою
засвітилося яскраво
й не згасатиме повік!
А до дівчинки тим часом
брат з сестрою вже підбігли,
підхопили непритомну
від зусиль та мук страшних,
понесли її додому.
Та й у двір ступить не встигли,
а вона вже зором щасним
посміхнулася до них.
А вже близько плещуть крила,
чути гавкання зраділе,
ось і песик пелехатий,
ось і білі голуби!
Розірвались їхні пута
і вони ізнову тут.
І шумлять навколо хати
осокори та дуби.

7

Не в країнах невідомих
і не в мисочці казковій,
а насправді, зовсім поряд,
в ближній, дружній стороні
височать ясні хороми.
Йдуть туди безсилі й хворі,
а виходять — всі здорові,
Гляньте — хто це поміж ними
ще несміло вийшов з брами?
Це ж вона іде, та сама
наша дівчинка мала —
із зціленими руками,
із зміцнілими ногами,
з зоресяйними очима,
з добрим серцем, як була!
Ось вона біжить, співає —
світ широкий перед нею:

оксамитні вруна в полі,
повні щебету ліси...
І над спраглою землею
тепле сяйво розливає
сонце миру, щастя й волі,
сонце правди і краси!